

th. Heringa

K... der
2 5 MST 1976
C...

VERTROUWELIJK

MAANDOVERZICHT

No. 2- 1976

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

DA M

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S TV E R T R O U W E L I J K

Maandoverzicht nr.2 - 1976
(Tijdvak van 1-2-1976 t/m 29-2-1976)

I N H O U D

Nr. 1269.599

	Blz.
De betrekkingen tussen de CPN en de CPSU	1
Nationale Manifestatie	3
Vereniging Nederland-USSR	6
22e PCF-Congres, 4-8 februari	9
Joegoslavisch Terrorisme	21

De betrekkingen tussen de CPN en de CPSU

Het 25ste congres van de CPSU, dat in februari is begonnen, heeft het zonder een officiële delegatie van de CPN moeten stellen. Het partijbestuur van de CPN stuurde slechts een begroetingsboodschap, waarin het zijn erkentelijkheid uitsprak voor de uitnodiging een delegatie te zenden. Aan de uitnodiging werd geen gevolg gegeven zogenaamd omdat "de gecompliceerde toestand in Nederland het zenden van een delegatie van onze meest vooraanstaande kameraden van het partijbestuur niet mogelijk maakt". De werkelijke reden was uiteraard de nog altijd niet herroepen regel dat de CPN zich met dit soort formele contacten met zusterpartijen niet wenst op te houden. Het partijbestuur zag het congres ("een gebeurtenis van grote betekenis en verre strekking") echter met "zeer grote belangstelling" tegemoet en vroeg om "zo uitvoerig mogelijke informatie". Vergelijking van deze begroetingsboodschap met die aan het vorige CPSU-congres (1971), laat zien hoezeer de sfeer tussen beide partijen is verbeterd. De vorige boodschap was een stuk onvriendelijker van toon. In het bedenken van excuses toont de CPN-leiding echter weinig originaliteit. In 1971 werd eveneens "de politieke toestand in ons land" aangevoerd als argument voor het niet sturen van een delegatie.

Voor de verslaggeving over het verloop van het congres heeft de CPN-leiding de heer G. SCHREUDERS naar Moskou gezonden. De heer SCHREUDERS is adjunct-hoofdredacteur van De Waarheid en lid van het Dagelijks Bestuur van de CPN. Hoewel deze hoedanigheden in het Waarheid-bericht over zijn missie niet werden vermeld, is het duidelijk dat de CPN-leiding niet heeft willen volstaan - in tegenstelling tot 1971 - met het sturen van de eerste de beste journalist.

De verslaggeving in De Waarheid over het CPSU-congres kenmerkt zich door oppervlakkigheid. Van interpretatie of toetsing aan eigen opvattingen is geen sprake. Over controversiële zaken binnen de internationale communistische beweging zoals de pan-europese communistische conferentie, de afwijkende visies van sommige westerse CP'en en het Sino-Sowjet-conflict, die op het CPSU-congres - zij het soms slechts zijdelings - aan de orde kwamen, wordt in De Waarheid niet gerept. Uit alles spreekt het verlangen de ontwikkelingen in de Sowjet-Unie zo rooskleurig mogelijk voor te stellen. Zelfs de schijn van een kritische instelling jegens de CPSU, vroeger zo'n essentieel kenmerk in CPN-beschouwingen, wordt niet meer gewekt.

Een beeld van verbondenheid tussen CPN en CPSU wordt ook opgeroepen in de artikelenserie, die de nog altijd invloedrijke oud-CPN-voorzitter P. de GROOT medio februari onder de titel De Toestand in De Waarheid is begonnen. In het derde en vierde artikel, die gaan over "de zogenaamde dissidenten in de Sowjet-Unie" wordt over de Sowjet-Unie en de socialis-tische landen gesproken als "onze natuurlijke bondgenoten", die een "enorme preventieve kracht" vormen tegen nieuwe oorlogen in Europa. De dissidenten beschouwen De GROOT als instrumenten van het kapitalisme, dat op de bekende anti-communistische toer gaat nu het in verval raakt. De CPN meet zich, aldus het artikel geen oordeel aan over binnenlandse aangelegenheden van de Sowjet-Unie (zoals de behandeling van dissidenten en de respectering van de mensenrechten), omdat zij dergelijke zaken be-schouwt als "van geen principiële invloed op het geheel".

Het doet wat merkwaardig aan, dat juist de CPN zich rond het CPSU-congres zo loyaal jegens Moskou manifesteert, terwijl vele Westeuropese CP'en zich wat afstandelijk opstellen. Deze houding stemt echter overeen met de koers, die de CPN-leiding aan het begin van het proces, dat tot normalisering van de internationale betrekkingen moet leiden, heeft uit-gezet, namelijk dat eerst een goede relatie met de moederpartij (CPSU) moet zijn opgebouwd voordat aan een herstel van relaties met andere CP'en kan worden begonnen.

*

* * *

Nationale Manifestatie

Onder het motto "Smeedt de eenheid - bestrijdt de crisis" is op 21 februari j.l. door de CPN in de RAI te Amsterdam een "Nationale Manifestatie" georganiseerd, waaraan door omstreeks 15.000 personen werd deelgenomen. Het merendeel van hen nam ook deel aan de demonstratieve optocht na afloop van de manifestatie. Het belang dat door de partijleiding aan het welslagen van dit evenement werd gehecht, bleek onder meer uit het feit, dat vrijwel alle andere partij-activiteiten moesten wijken voor de noodzakelijke voorbereiding van de manifestatie.

In de oorspronkelijke opzet had deze bijeenkomst het karakter moeten hebben van een "nationaal volkscongres" - met mogelijk zelfs de presentatie van een alternatief kabinet - georganiseerd naar het voorbeeld van eerder in de provincie Groningen gehouden volkscongressen. De daartoe vereiste voorbereidingen in de partijdistricten kwamen echter onvoldoende van de grond. De "Nationale Manifestatie" kreeg zodoende eenzelfde karakter als de op 20 oktober 1973 georganiseerde manifestatie (12.000 bezoekers) die in de plaats kwam van de vroeger gebruikelijke, nogal kermisachtige "Waarheid-festivals".

Evenals in 1973 had de manifestatie als voornaamste oogmerk het mobiliseren van de eigen achterban en als zodanig heeft zij ruimschoots aan de verwachtingen binnen de partij voldaan. Daarnaast was het vooral een gebeurtenis, die in het teken stond van de veranderde opstelling van de CPN tegenover de regering, die door partijvoorzitter HOEKSTRA in zijn toespraak wat simplistisch werd samengevat in het ultimatum: "Regering voer de eisen van de arbeidersklasse uit of verdwijn".

De partijvoorzitter zag in de massale opkomst een "indrukwekkende getuigenis van strijdwil om een anti-crisispolitiek af te dwingen". Hij concretiseerde in zijn rede enkele eisen uit het program van crisisbestrijding (gepubliceerd in een "Oproep van het Partijbestuur" in het dagblad "De Waarheid" op 3 oktober 1975), dat door de partij was samengesteld "uitgaande van de belangen van de arbeidersklasse en van alle werkers". Hoofdpunten in dat programma zijn de strijd tegen de bewapeningswedloop en voor de vrede, voor de bescherming en verhoging van de koopkracht en van het levenspeil, de verhoging van de werkgelegenheid en bestrijding van de werkloosheid, de bescherming van de sociale en culturele verworvenheden.

De heer HOEKSTRA richtte zich in het bijzonder tot de aanwezige vakbondsleden en -kaders. Hij hield hen voor dat een loonsverhoging van f 75,- netto per maand absoluut noodzakelijk was en spoorde hen aan in de vakbonden en bedrijven voor deze eis op te treden.

De heer HOEKSTRA meende dat de strijd tegen de "politiek van crisisafwenteling" alleen met succes gevoerd kan worden als arbeiders, onderwijskrachten, gezondheidswerkers, boeren, kunstenaars, schippers en middenstanders in de grootst mogelijke eenheid optreden. Samenwerking tussen socialisten en communisten, vooral aan de basis, diende daarbij de spil te zijn van alle op vooruitgang gerichte krachten.

De nieuwe, sterk tegen de regering gerichte politieke stellingname van de partij begint op enkele sociale en sociaal-economische terreinen al duidelijk waarneembare gevolgen te krijgen. In de eerste plaats betreft dat activiteiten tegen de aangekondigde huurverhogingen, waarin de CPN een belangrijke rol speelt en waarbij het opvalt dat in sommige plaatsen (waaronder Groningen en Dordrecht) verschillende buurt- en huurderscomité's hun acties zijn gaan coördineren.

In de tweede plaats betreft het de activiteiten van de CPN binnen de vakbonden, waaraan de laatste tijd meer aandacht en richting wordt gegeven. Een voorbeeld daarvan levert de Amsterdamse afdeling van de ABOP (Algemene Bond van Onderwijzend Personeel, aangesloten bij het NVV), waarvan het bestuur in meerderheid uit CPN-leden bestaat. Deze afdeling wil de ABOP door middel van een buitengewone algemene vergadering (bav) een scherpere stellingname tegen het regeringsbeleid laten innemen. Daarin gesteund door de eveneens onder sterke CPN-invloed staande landelijke sectie vormingswerk van de ABOP, heeft zij gelijkgezinde afdelingen uitgenodigd voor een voorbereidingsbijeenkomst, waar verdere activiteiten besproken zullen worden. Hoewel het doorgaan van een bav een bijzonder succes voor de Amsterdamse afdeling zou zijn, is de realisering daarvan op zichzelf voor haar niet het voornaamste oogmerk. Reeds het tot stand komen van een op landelijk niveau georganiseerde oppositie binnen de bond zou zij ongetwijfeld als een groot succes beschouwen.

Soortgelijke ontwikkelingen zijn ook gaande in andere vakbonden. Zo wordt van partijzijde getracht de op grote schaal bestaande onvrede met de looningreep aan te wakkeren en is er o.a. binnen de Industriebond-NVV een ingezonden-brieven-campagne georganiseerd.

Ook wordt in en om Amsterdam actie gevoerd om te komen tot een buitengewone vergadering van de Industriebond-NVV in het district rond Amsterdam.

In de havens en in de bouwvak heeft de partij gekozen voor scherpere actievormen tegen de loonpolitiek. Daarbij wordt ook gebruik gemaakt van partijleden, die in de vakbonden een goede positie innemen. In de Rotterdamse havens is dat de heer Ph. SCHULTS, lid van het bestuur van het CPN-district Rotterdam, voorzitter van de door de CPN geleide Rotterdamse Havencommissie en tevens voorzitter van de CAO-groep "grote havens" van de Vervoersbond-NVV. Hij was zeer actief met het agiteren tegen het niet doorgaan van de prijscompensatie in de havens. Dat leidde op instigatie van de partij tot korte stakingen op 26 februari (KNSM, Amsterdam) en 27 februari (GEM en NTB, Rotterdam). Een beoogde verdere escalatie van stakingsacties kon echter niet gerealiseerd worden.

*
* *

Vereniging Nederland-USSR

De vereniging Nederland-USSR, de omvangrijkste van de pro-Russische organisaties in Nederland, zij het niet de meest actieve, heeft een periode van malaise en interne strubbelingen achter de rug, die niet in de laatste plaats veroorzaakt zal zijn doordat de bestaanszekerheid van de vereniging op losse schroeven is komen te staan door de toenadering tussen de CPN en CPSU.

De ruimte voor activiteiten van de vereniging wordt in het algemeen bepaald door de financiële mogelijkheden. Voor haar inkomsten is de vereniging grotendeels afhankelijk van het reisbureau Vernu Reizen BV, dat jaarlijks een aanzienlijk bedrag aan de vereniging ter beschikking stelt. De contributie van de leden, waarin begrepen het abonnement op het maandblad NU, is met ingang van 1-1-'76 weliswaar verdubbeld tot f 10,- per jaar, maar de inkomsten daaruit zullen misschien net toereikend zijn om de kosten van het blad te dekken. Voor de vereniging dreigde dan ook een sombere toekomst toen bleek, dat de commerciële resultaten van Vernu Reizen BV niet voldoende waren om de vereniging de gebruikelijke toelage volledig te doen toekomen. De slechte resultaten werden voornamelijk toegeschreven aan het door de heer H. HULST, zoon van de vroegere, om gezondheidsredenen teruggetreden, Vernu-directeur W. HULST, gevoerde beheer. Diens eigenmachtig optreden had bovendien in de persoonlijke sfeer tot moeilijkheden aanleiding gegeven en bij de leiding van de vereniging de vrees doen ontstaan, dat het reisbureau buiten de invloedssfeer van de vereniging zou worden gebracht. Interventie van functionarissen van de Sowjet-Ambassade heeft begin februari geleid tot een oplossing, waarbij de heer HULST jr ontslag is aangezegd en het beheer van Vernu Reizen BV in handen is gelegd van een directieraad van vier personen, onder wie twee leden van het Dagelijks Bestuur van de vereniging. Of daarmee ook de commerciële resultaten zullen verbeteren is nog de vraag. Bij de planning voor het seizoen 1976 heeft het reisbureau tegenslagen te incasseren gekregen. Per 1-1-'76 is Vernu Reizen BV uitgesloten van het lidmaatschap van de IATA (de internationale organisatie van reisagentschappen), hetgeen indirect een gevolg is van het feit dat Vernu Reizen BV veel zaken doet met de niet bij de IATA aangesloten Sowjet-luchtvaartmaatschappij Aeroflot. Bovendien heeft het Sowjet-staatsreisbureau Intourist de

meest aantrekkelijke reisbestemmingen aan andere reisorganisaties aangeboden. Ook in 1976 werkt Vernu voornamelijk met Aeroflot. Van de bijna 170 retourvluchten naar de Sowjet-Unie worden er ruim 100 uitgevoerd door Aeroflot. De leden van de vereniging, voor wie vroeger speciale reizen werden georganiseerd, kunnen voortaan van het gehele reizenpakket gebruik maken tegen een korting van 5% met een maximum van f 50,-.

Behalve met de tegenvallers, die het gevolg zijn van de problemen bij het reisbureau, heeft de vereniging nog te kampen met moeilijkheden bij het vastleggen van het culturele programma voor 1976. Aan een eventuele ondertekening van het culturele plan voor 1976 door de vereniging Nederland-USSR en haar tegenhanger in de Sowjet-Unie, die gewoonlijk in het begin van het jaar met enig feestelijk vertoon plaatsvindt, is tot dusverre nog geen enkele ruchtbaarheid gegeven. Hoewel dat niet met zoveel woorden is gezegd, ligt de veronderstelling voor de hand, dat de verbeterde verhouding tussen CPN en CPSU hierin een rol speelt. Van CPN-zijde is al herhaaldelijk de mogelijkheid geopperd een concurrerende vriendschapsvereniging met de Sowjet-Unie op te richten. Het ligt voor de hand, dat het bestaan van twee vriendschapsverenigingen de Russen in een lastig parket zou brengen. Zij zullen liever zien, dat voor de huidige vereniging een plaatsje in de schaduw van de CPN gevonden kan worden, al zullen daarvoor (bv. voor wat betreft de samenstelling van de leiding van de vereniging) door de CPN-leiding concessies worden verlangd. Het lijkt mogelijk, dat men er van Sowjet-zijde de voorkeur aan geeft de CPN niet te veel te irriteren door de vereniging Nederland-USSR wat op de achtergrond te houden en als het ware eerst leeg te laten bloeden, zodat de voor de CPN onaanvaardbare aspecten van de vereniging na verloop van tijd geen belemmering meer zullen vormen.

Van de kant van de leiding van de vereniging Nederland-USSR lijkt men deze mogelijkheid eveneens onder ogen te hebben gezien en zich in sommige gevallen daartegen te willen verweren. Opvallend is de toename van het aantal politiek-propagandistische artikelen in het maandblad NU, voor het merendeel geschreven door de prominente pro-Russische communist drs F. BARUCH, veelal onder het pseudoniem drs B(en) de S(waan).

In de verenigingsleiding zijn stemmen opgegaan om ernst te maken met het oude plan een jongerenafdeling op te richten. (Het JKU, dat als zodanig bedoeld was, heeft zich niet in de gewenste richting ontwikkeld.)

Van de omstandigheid, dat in 1977 de koninklijke goedkeuring voor de vereniging afloopt, wil men gebruik maken om de statuten zodanig te herzien, dat aan de verenigingsstructuur meer recht gedaan wordt. Al deze zaken wijzen er op dat degenen, die het in de vereniging voor het zeggen hebben, zich niet voetstoots bij een eventueel tussen CPN en CPSU te treffen regeling met betrekking tot de positie van de vereniging Nederland-USSR zullen neerleggen.

*
* *

22e PCF-CONGRES, 4 - 8 FEBRUARI

Met als pièce de résistance de kwestie van het schrappen van de dictatuur van het proletariaat uit de partijstatuten, is de Franse CP (PCF) erin geslaagd haar 22e partijcongres tot een gebeurtenis te maken, die nationaal en internationaal sterk de aandacht heeft getrokken. In de pers vielen termen als "koerswisseling", "mijlpaal", "nieuw gezicht" en hoewel daar ook wel weer vraagtekens bij werden gezet, was toch de vrij algemene conclusie, dat het congres een belangrijk punt in de ontwikkeling van de PCF aangaf: meer dan tevoren diende de partij zich aan als democratisch, nationaal ingesteld, autonoom en daarom als hét alternatief voor de fel door haar aangevallen regering-GISCARD.

Het hier volgende stuk loopt de belangrijkste punten nog eens na.

"De communisten zijn de erfgenamen van de democratische beweging"

Nadrukkelijker dan ooit presenteerde de PCF zich als een partij, die de democratische beginselen is toegedaan. "Het is de democratie - het algemeen kiesrecht, de instemming van de meerderheid van de staatsburgers - die ons naar het socialisme zal leiden". Met een dergelijke stellingname brengt de PCF, zo concludeert het toonaangevende blad *Le Monde*, "de overgang naar het socialisme als een continu proces van democratisering en niet als een breuk van revolutionaire aard".

Inderdaad heeft het congres niet nagelaten te bevestigen, dat voor de PCF democratie en socialisme essentieel bij elkaar horen, dat het socialisme via democratische procedures moet worden verwezenlijkt en dat in het socialisme de democratische verworvenheden worden opgenomen en blijven bestaan.

Nu kan men tegenwerpen, dat alle CP-en roepen, dat socialisme en democratie bij elkaar horen en die CP-en, die het minst moeten hebben van de democratische vrijheden zoals die in het Westen bestaan, het hardst. Het punt is echter dat in de marxistisch-leninistische opvattingen onderscheid wordt gemaakt tussen "socialistische democratie" en "burgerlijke democratie". Deze laatste wordt dan gezien als een zuiver formele vorm, waarin de belangen van het kapitaal hun uitdrukking vinden. De in het parlement vertegenwoordigde partijen kunnen daarom geen reële alternatieven ontwikkelen voor de burgerlijk-kapitalistische

klassenmaatschappij. Het pluralisme, het meerpartijenstelsel vormt zo gezien een schijn-democratie.

Van hieruit zal het duidelijk zijn, dat communisten over democratie kunnen spreken en daarbij iets heel anders kunnen bedoelen dan de spelregels en vrijheden in de Westerse samenlevingen. Van hieruit wordt eveneens duidelijk waarom Moskou de Westerse CP-en op het hart drukt, dat de parlementair-democratische weg alleen uit tactische overwegingen kan worden bewandeld: deze heeft op zichzelf voor de orthodoxe communist geen waarde en mag dus niet verabsoluteerd worden.

Van hieruit wordt echter ook de ontwikkeling in de positie van de PCF duidelijk. De partij stelt uitdrukkelijk, dat wanneer zij het over democratie heeft, dan wel degelijk de in het Westen gegroeide spelregels en vrijheden zijn bedoeld.

Deze stellingname werd overigens niet door het congres voor het eerst naar buiten gebracht. Het onderschrijven van de burgerlijke vrijheden door de PCF tekent zich al een aantal jaren af. Een dergelijke onderschrijving vindt men bijv. in het uit 1971 daterende "regeringsprogramma" van de PCF, waarin m.b.t. het onderwerp algemene verkiezingen wordt gezegd, dat deze regelmatig gehouden moeten worden, opdat "het volk zijn oordeel over de activiteit van de politieke partijen tot uiting kan brengen. De partijen zullen de uitspraak van het volk respecteren". Dit laatste is van belang i.v.m. de vraag of de CP, eenmaal aan de macht, daarvan nog afstand zou willen doen. Het program beantwoordt die vraag met zoveel woorden bevestigend. Ook tijdens het congres werd dat trouwens gedaan.

De bekentenis tot de Westerse democratie vindt men opnieuw in het gemeenschappelijk program, dat in 1972 door communisten, socialisten en links-radicalen werd overeengekomen. Mede onder invloed van de socialistische partners in de linkse samenwerking zag de PCF zich de afgelopen jaren gedwongen telkens weer haar positieve houding tegenover de burgerlijke vrijheden tot uiting te brengen.

Dat liep in feite uit in een complete campagne waarbij de partij overigens bepaald offensief te werk ging. Zij legde er nl. niet alleen nadruk op zelf die democratische vrijheden te respecteren, maar zij viel bovendien de regering aan omdat deze naar haar zeggen zich niet ontzag die vrijheden te negeren. In dit verband hield de partij zich

o.m. bezig met de regeringsinvloed op het radio- en tv-bedrijf, met de onlust in het leger over de autoritaire gezagsstructuur en vooral ook met de verhoudingen op sociaal-economisch terrein. Voor wat betreft dit laatste pretendeerde de PCF uiteraard, als kampioen van de arbeidersklasse en bestrijder van de multinationals bij uitstek, de enige partij te zijn van wie serieuze stappen konden worden verwacht.

De campagne culmineerde in 1975 in de publicatie van een "projet de déclaration des libertés" waarin de PCF haar democratische stellingname nog eens uitvoerig bevestigde. Het congres paste dus in een al aan de gang zijnde ontwikkeling. Het leverde daar een nieuwe bijdrage aan door te besluiten tot het schrappen van de dictatuur van het proletariaat uit de partijstatuten.

Dictatuur van het proletariaat

Het nieuwsitem "PCF schrappt dictatuur van het proletariaat" bracht het congres in het centrum van de publiciteit. Wat precies gebeurde was overigens dat het congres conform het voorstel van de partijleiding het CC opdracht gaf de preambule van de huidige statuten te wijzigen in die zin, dat de term dictatuur van het proletariaat daaruit verdwijnt. Het volgende congres moet die wijziging dan goedkeuren, zodat de zaak formeel pas over enkele jaren zijn beslag krijgt. Tegelijk moet worden vastgesteld, dat dit besluit toch ook weer niet zo sensationeel was. Het is bepaald niet zo dat een CP, die ook maar enigszins voor "zuiver in de leer" wil doorgaan, deze dictatuur persé letterlijk in de basisdocumenten moet hebben staan. Momenteel is dat bij diverse CP-en niet het geval, al hoeft dat niet te betekenen dat deze partijen daarmee dit begrip ook inderdaad afwijzen. Het is ook niet zo, dat de PCF die dictatuur altijd wel heeft vermeld, maar nu dan toch de stap heeft gedaan. In de in 1945 door het 9e congres aangenomen versie van de statuten was nl. ook al geen sprake van de dictatuur van het proletariaat. Dat betlette de partij niet in 1964 deze term weer wel in te voeren, nl. in de al genoemde preambule, die nu gewijzigd wordt.

Secretaris-generaal MARCHAIS motiveerde de wijziging met de opmerking dat de term "dictatuur" een tegengesteld beeld oproep aan wat de communisten met Frankrijk willen. Vervolgens stelde hij: "De macht, die de overgang naar de socialistische maatschappij tot stand zal brengen,

zal de macht zijn van de arbeidende klasse en van de andere categorieën werkers, zowel handwerkers als intellectuelen, zowel van de stad als het platteland d.w.z. van de grote meerderheid van de bevolking. Deze macht zal zich baseren op en zal handelen op basis van de door het algemeen kiesrecht in vrijheid tot uitdrukking gebrachte keus van de bevolking en als plicht hebben deze democratische keus te respecteren en doen respecteren".

Dissidenten in de SU

De bekentenis tot de democratische vrijheden vond een complement in de veroordeling van de behandeling van politieke dissidenten in de Sowjet-Unie. Deze veroordeling diende tevens om het autonome karakter van de PCF t.o.v. Moskou te accentueren. In dit verband komt dit punt hieronder opnieuw ter sprake.

"Wij communisten beminnen ons land hartstochtelijk"

Zo mogelijk nog meer nadruk legde het congres op het nationale karakter. De partij stelde zich daarbij scherp op tegenover de nationale "grote bourgeoisie", die volgens de PCF altijd haar klassebelang heeft gesteld boven de nationale belangen van Frankrijk: in 1789 tegen de revolutionairen, in de 19e eeuw als bondgenoten van BISMARCK tegen de communards, in 1940 aanlopend achter de nazi's.

Deze lijn werd doorgetrokken naar de regering-GISCARD (voor de PCF de huidige representant van diezelfde grote bourgeoisie), die in haar Atlantische en Europese politiek opnieuw de Franse belangen ondergeschikt maakt, aldus de PCF, aan die van het internationale kapitalisme.

De politiek van GISCARD om zich in Atlantisch verband meer cooperatief op te stellen dan zijn voorgangers, werd door het congres dan ook afgewezen, terwijl eveneens de aversie van de PCF tegen integratie in EG-verband tot uiting werd gebracht. In dit verband werd nationalistische demagogie niet uit de weg gegaan, terwijl tevens sterke anti-Westduitse geluiden te beluisteren vielen. Zo stelde MARCHAIS in zijn congresrapport m.b.t. GISCARD's buitenlandse politiek: Deze politiek "vertegenwoordigt - wij zeggen dat met al het verantwoordelijkheidsgevoel dat ons eigen is - een dodelijk gevaar voor de onafhankelijkheid en soevereiniteit van Frankrijk". Daarnaast werd gesproken van een "mis-

dadige politiek" die als dat niet wordt belet, ertoe zal leiden dat het lot van de Fransen straks "in Bonn" wordt beslist. Verder werd de idee van directe verkiezingen voor het Europees parlement gekwalificeerd als "verraad aan Frankrijk".

Ook deze nationale oriëntatie kwam niet pas tijdens het congres uit de lucht vallen. Het gaat hier eveneens om een thema, dat de PCF de laatste jaren en trouwens ook daarvóór al bespeelde. Recent echter en m.n. op het congres kreeg het meer reliëf doordat de partij het combineerde met een toenemende nadruk op haar autonome opstelling tegenover Moskou.

"De politiek van de PCF wordt in Parijs gemaakt en niet in Moskou"

Het congres accentueerde de zich al enkele jaren aftekenende neiging van de PCF om zich tegenover Moskou meer autonoom op te stellen. Deze ontwikkeling kwam o.m. tot uiting in de bemoeienis van de PCF met de dissidentenkwestie in de Sowjet-Unie. Nadat de partij in 1971 al clementie had bepleit voor de destijds in Leningrad veroordeelde Joodse Sowjetburgers, die hadden geprobeerd d.m.v. een vliegtuigkaping het land te verlaten, leverde zij vervolgens kritiek op de manier waarop de Sowjet-leiders SOLZHENITSYN aanpakten. Op deze manier doorgaand kwam zij vorig jaar in het nieuws door het op te nemen voor FLIOETSJ, de in een psychiatrische kliniek opgesloten oppositionele wiskundige. De Sowjetautoriteiten accepteerden de PCF-tussenkoms (die overigens deel uitmaakte van een breed internationaal protest) kennelijk, want FLIOETSJ werd vrijgelaten en kreeg toestemming naar Frankrijk te gaan.

Een andere kwestie, op hetzelfde gebied overigens, leidde zelfs tot een schermutseling tussen de PCF en Moskou. In december vorig jaar vertoonde de Franse televisie een film, die naar werd meegedeeld authentieke, in het geheim opgenomen beelden liet zien van een kamp met politieke gevangenen in de Sowjet-Unie. Het Politiek Bureau van de partij kwam daarop met een verklaring, die constateerde, dat de film heel goed authentiek kon zijn ("omdat in de SU inderdaad burgers vanwege hun politieke standpunten processen worden aangedaan") en die vervolgens stelde: "onder deze omstandigheden verklaart het Politiek Bureau dat, als de filmbeelden met de werkelijkheid overeenkomen en als de Sowjetautoriteiten dat niet publiek ontkennen, de PCF-leiding hierover dan formeel

haar diepe verwondering en afkeuring zal uitspreken". Dat leidde tot een berisping in het Sowjet-partijblad Prawda, waarop het Franse partijblad l'Humanité weliswaar de vraag of de film echt was in het midden liet, maar vasthield aan het standpunt dat onderdrukkingsmiddelen tegen mensen om hun politieke overtuiging ontoelaatbaar waren. "Het socialisme is onlosmakelijk verbonden met de ontwikkeling van de meest brede democratie en voor een steeds grotere vrijheid voor alle leden van de maatschappij", aldus l'Humanité.

De partij had toen al voldoende afstand genomen van "bepaalde aspecten" van de politiek der Oosteuropese landen om het MARCHAIS mogelijk te maken, zomer vorig jaar, zich te distancieren van het geruchtmakende ZARODOW-artikel in de Prawda, waarin de Westerse CP-en allerlei aanwijzingen en waarschuwingen inzake hun politieke opstelling kregen aange-reikt. "De politiek van de PCF wordt in Parijs gemaakt en niet in Moskou", zei MARCHAIS bij die gelegenheid.

Een belangrijk moment in deze ontwikkeling was de gemeenschappelijke verklaring, november 1975, van de PCF met de Italiaanse CP, aanvoerder om zo te zeggen van het autonome kamp. In de verklaring spraken beide partijen zich uit voor "politieke pluraliteit, het bestaansrecht en het recht op activiteit van oppositiepartijen en voor een democratische machtswisseling tussen meerderheid en minderheid". Vastgesteld werd verder dat de opbouw van een socialistische samenleving zou worden gekenmerkt door "een voortdurende democratisering van het economische, sociale en politieke leven" en dat de bestaande vrijheden moesten worden "gegarandeerd en verder ontwikkeld". Vanzelfsprekend liet de verklaring niet na te stipuleren dat er voor de ontwikkeling van het socialisme geen algemeen geldende blauwdruk kon bestaan, maar dat dit door elke partij in de eigen nationale context op eigen wijze gerealiseerd moest worden.

Het congres vormde met zijn leus "socialisme aux couleurs français" en zijn afwijzing van het Sowjet-model als maatgevend voorbeeld, dus opnieuw een bevestiging van een al aan de gang zijnde ontwikkeling. Om MARCHAIS toch nog even te citeren: "Het Frankrijk van nu is niet het Rusland van 1917 of het Tsjechoslowakije van 1948..... Het is dus onvermijdelijk en goed dat wij een onafhankelijke weg naar het socialisme volgen". Over de manier waarop de Sowjet-Unie zich t.a.v. democratische

vrijheden gedraagt, sprak MARCHAIS van "ongerechtvaardigde" handelingen, waarover de PCF "meningsverschillen" had met de CPSU.

De unie van het Franse volk

Zich presenterend als de democratische en nationale partij bij uitstek, maakte de PCF duidelijk dat zij de kern wil worden van een brede unie van het Franse volk, die eerder dan het huidige gemeenschappelijke linkse front (samenwerking van communisten, socialisten en de kleine partij linksradicalen) het alternatief voor GISCARD c.s. moet worden. Uitgangspunt bij deze unie is de verdeling van de maatschappij in "alle levende krachten van de natie" aan de ene kant en de "baronnen van het grootkapitaal" aan de andere kant.

Dit concept dat ook weer niet nieuw is - MARCHAIS speelde er bijv. al in 1974 mee - werd niet precies uitgewerkt. Praktisch politiek bezien lijkt het er op neer te komen dat de PCF het linkse samenwerkingsverband wil handhaven (zo niet, dan zouden de socialisten, "in wezen revisionisten", toegeven aan hun nog altijd bestaande neiging om het bondgenootschap met de communisten te laten vallen voor een alliantie met rechts) en dat zij tegelijk wil proberen allerlei groepen die totnutoe wantrouwig tegenover het communisme stonden, achter zich te krijgen. Op deze manier zou de PCF zich dan als de leidende oppositiepartij kunnen uitwerken boven de socialisten, die bij verkiezingen tot dit moment meer dan de communisten uit de linkse samenwerking profijt hebben getrokken. Het zal duidelijk zijn dat de socialisten van dit PCF-streven weinig moeten hebben. Al voor het congres hebben zij zich er dan ook tegen uitgesproken.

Geen opvallende mutaties

Opvallende mutaties in de toporganen van de partij bracht het congres niet tot stand.

MARCHAIS werd unaniem herkozen als secretaris-generaal. Zijn positie en gezag als partijleider en als leidend politicus in het algemeen zijn, zo wordt geconcludeerd, door het congres versterkt. Inmiddels is bekend geworden dat Paul LAURENT, lid van het Politiek Bureau en het Secretariaat, organisatie-secretaris wordt. Als zodanig kan hij gezien worden als de tweede man in de partij, na MARCHAIS.

Na het congres

De door het congres aanvaarde lijn werd na afloop opnieuw bevestigd door de houding die de PCF aannam tegenover het enkele weken later geopende CPSU-congres. Partijleider MARCHAIS besloot de Franse delegatie naar Moskou niet zelf aan te voeren. Hij verklaarde dat zijn aanwezigheid in Moskou geen zin had wegens "diepgaande meningsverschillen tussen de PCF en de CPSU". Tegelijkertijd droeg de PCF-delegatie, samen met Roemenen, Engelsen en Italianen, voor het Sowjetpartijcongres haar onafhankelijke opstelling uit. Bij terugkeer van de delegatie werd deze opstelling tegenover de Franse pers nog eens herhaald. "De meningsverschillen tussen ons en onze Sowjetkameraden" betroffen, aldus delegatieleider PLISSONNIER, de kwestie van de democratische vrijheden en de beoordeling van de buitenlandse politiek van GISCARD. Zonder af te willen doen aan de internationale solidariteit, zijn wij, aldus PLISSONNIER, zeer gehecht aan "de soevereiniteit en de onafhankelijke oordeelsvorming van onze partij". En daarvan had men in Moskou gewag gemaakt.

Een tweede kans direct na het congres, om te poseren als nationaal-gezinde en onafhankelijke partij bood een rede van de opperbevelhebber van de NAVO-strijdkrachten in Europa, de Amerikaanse generaal HAIG. In die rede maakte HAIG een aantal opmerkingen over de gevaren van het communisme en waarschuwde hij de Westeuropese landen tegen deelname van CP-en aan de regering. MARCHAIS was er als de kippen bij om met HAIG's verklaring in de hand zowel de Verenigde Staten als de Franse regering aan te vallen, die er immers ook tijdens het congres al van was beschuldigd onder één hoedje te spelen met de vertegenwoordigers van het internationale kapitalisme en imperialisme. "De beslissingen van de PCF", aldus MARCHAIS, "worden niet gemaakt in Moskou of Washington".

Publieke opinie

De manier waarop de PCF zich op haar congres presenteerde, maakte naar buiten duidelijk indruk.

In regeringskringen rees de vraag hoe men de eigen propaganda tegen deze PCF-presentatie kon verbeteren. Socialistische leider MITTERAND, die kort voor het congres nog had gezegd niet te weten of de PCF nu beslissend veranderd was en die overigens van het congres nog allerlei onaangename dingen over zijn partij te horen kreeg, stelde na afloop:

Als de communisten destijds in Tours in 1920 - het congres waar de breuk tussen socialisten en communisten een feit werd - zo hadden gesproken als nu, was een breuk niet nodig geweest.

Tenslotte waren er de opiniepeilingen. Vergeleken bij de laatste peiling voor het congres steeg de populariteit van MARCHAIS van 23 naar 28%. Het percentage Fransen met een positieve waardering voor de PCF steeg van 31 naar 35%; het percentage met een negatieve waardering daalde van 52 naar 46%.

Tegen de achtergrond van deze cijfers moet de uitslag van de in de eerste helft van maart gehouden kantonale verkiezingen als verrassend en tevens als een domper op de vreugde van de PCF worden gezien. In plaats van winst boekte de PCF nl. een gering verlies en moest zij opnieuw toezien dat de partners in het linkse samenwerkingsverband, de socialisten, met de buit gingen strijken. De overweging dat deze kantonale verkiezingen geen precies beeld van de nationale krachtsverhoudingen geven, omdat zij worden beheerst door allerlei plaatselijke sympathieën en kwesties, kan voor de PCF slechts een geringe troost zijn. De partij zelf had tijdens haar campagne er alles aan gedaan om juist dat plaatselijke aspect naar de achtergrond te verdringen.

Hoe democratisch, hoe autonoom

Vaak wordt de vraag gesteld: Meent de PCF het nu werkelijk als ze zegt zich aan de democratische spelregels te willen houden en als ze beweert zich niet door Moskou te laten leiden?

Of gaat het hier alleen om een taktiek, een poging argelozen zand in de ogen te strooien? Het lijkt erop dat deze kwestie niet met een simpel óf het een óf het ander kan worden afgedaan. Immers, zowel de stelling dat de PCF zich werkelijk als een democratische en zelfstandige partij opstelt als het standpunt dat die democratische en autonome opstelling geen enkele geloofwaardigheid heeft, kan men adstrueren met uitspraken van de partij zelf. Wanneer men dan toch tot óf ja óf nee zou willen concluderen, zou dat alleen kunnen door de ene of de andere groep uitspraken te negeren. Daarom lijkt het het meest zinvol de opstelling van de PCF te zien in termen van een ontwikkelingsproces waarin tegengestelde tendenzen hun rol spelen.

Op deze wijze bekeken vormt het partijcongres een bevestiging

en een nieuwe impuls voor een ontwikkeling waarbij een partij met een zeer orthodoxe en sterk op Moskou georiënteerde instelling met haar uitspraken in de richting gaat van een democratische en autonome opstelling zoals die al eerder door partijen als de Spaanse en Italiaanse CP is aangegeven. Maar als ook bij de democratische en autonome positie van deze partijen nog vraagtekens kunnen worden gezet (MO 1975/11) dan moet dat a fortiori bij de positie van de PCF.

Zo kan er v.w.b. de bekentenis tot de democratische spelregels op gewezen worden dat de partij intern onverkort het zg. democratisch-centralisme hanteert met alle ondemocratische nadruk op het laatste deel van dit begrip. De gang van zaken rond het schrappen van de dictatuur van het proletariaat, het klapstuk n.b. in de opvoering "PCF democratische partij", was wat dit betreft zeer illustratief. Het voorstel tot schrappen stond bijv. niet eens in de discussiestukken voor het congres. Het werd kort voor het congres plotseling door de partijleiding geïntroduceerd. En op het congres zelf kreeg de wel degelijk bestaande oppositie tegen het voorstel, geheel conform de interne ondemocratische regels, geen enkele kans.

Men krijgt trouwens de indruk dat het schrappen van de dictatuur van het proletariaat een zaak is die door de partijleiding nog niet volledig is doordacht. Daar was allereerst de wat slappe motivering - de term dictatuur deed teveel denken aan figuren als HITLER en FRANCO - maar daarnaast zag MARCHAIS het niet als een tegenstrijdigheid om te spreken over de arbeidende klasse als "la force dirigeante" in de strijd voor de nieuwe samenleving en over de "rôle déterminant" van die klasse in de socialistische samenleving. Dat schept vele vragen omtrent de speelruimte van een politieke oppositie onder een communistische regering of regeringsdeelname, want anders dan de Italiaanse communisten zei MARCHAIS niet dat de arbeidende klasse verschillende partijen heeft. En door dat niet te zeggen is de veronderstelling gewettigd dat voor de PCF partij en arbeidersklasse nog altijd verwisselbare grootheden zijn. De conclusie zou dan kunnen zijn dat een partij als "force dirigeante" nog niet zo heel ver van de geschrapte dictatuur van het proletariaat afstaat.

Maar los van dit soort verbale kwesties - waarbij overigens de kans bestaat dat de partij daar in de toekomst meer duidelijkheid in zal brengen of haar ideeën verder zal ontwikkelen - worden de meest dringende

vragen opgeroepen door MARCHAIS' visie op de politieke tegenstander, door niet eens zozeer zijn polarisatie -, maar door zijn strijdmodel van de politiek. "De volksmassa's moeten", aldus de PCF-leider, "bij elke etappe hun krachten verzamelen en een grote activiteit ontwikkelen om een échec te bereiden aan de reactionaire manoeuvres om de mogelijke pogingen van de reactie terug te grijpen naar illegaliteit, subversie en geweld, te verlammen en neer te slaan." Waar zou een regerende PCF reactionaire manoeuvres zien en subversie en waar zou het neerslaan en verlammen beginnen? Voor de niet-communist en tegenstander blijft het de vraag of dat al niet zal zijn op het gebied waarvan hij meent dat dit onder de democratische spelregels valt.

Bij de autonomie t.o.v. Moskou vallen eveneens vraagtekens te zetten. Hoewel er naar het zich laat aanzien sprake is van een toenemende frequentie en een grotere duidelijkheid in de uitspraken t.a.v. dit punt, worden autonomiebetuigingen aan alle kanten overgoten met een dikke saus van solidariteit met Moskou. Dat deed de PCF tijdens haar eigen congres en dat deed ook de PCF-delegatie op het CPSU-congres.

Typerend voor de verhouding tot Moskou was wel dat MARCHAIS in zijn congresrede een uiterst scherpe aanval deed op China. Daarbij werd de Chinese politiek veroordeeld als "reactionair", "gevaarlijk", het imperialisme in de kaart spelend, steun-gevend "aan de ultra's van het Duitse imperialisme" en "van de meest heftige agressiviteit tegen de Sowjet-Unie". Welk nationaal Frans belang met een dergelijke tirade te maken heeft - de PCF poseerde toch als de enige partij die werkelijk Frankrijks belangen voorstaat - is niet duidelijk. Wat wel duidelijk is, is dat hier, ongevraagd, het Sowjet-belang gediend werd.

Tenslotte kan men, wanneer men de uitspraken van de PCF over de buitenlandse Sowjetpolitiek en die over de politiek van de Verenigde Staten naast elkaar legt, vaststellen dat een Franse buitenlandse politiek, gebaseerd op PCF-voorkeuren en waarderingen, een aanzienlijke mate van harmonie met Moskou's internationale politiek zou vertonen. Trouwens, de autonome opstelling van de PCF raakt in feite niet aan de buitenlandse Sowjetpolitiek. Als er op dit gebied toch meningsverschillen bestaan, gaan die curieus genoeg over het feit dat Moskou de PCF niet wil volgen wanneer deze GISCARD aanvalt n.b. omdat hij zich zo sterk op Moskou's vijand, de Verenigde Staten, oriënteert.

Ook op dit punt, kan men concluderen, hebben de Italiaanse communisten verdergaande consequenties uit hun autonome opstelling getrokken dan de Franse. Men zie de aanvaarding door de Italiaanse CP van de NAVO. Het belang van het autonome element bij de PCF moet waarschijnlijk vooral daarin worden gezocht dat de partij zich met haar uitspraken op een weg zet waarvan het eind nog niet in zicht is. Daarnaast versterkt ze door zich voor een zelfstandige opstelling te verklaren, de autonomietendens in de communistische wereldbeweging en m.n. in de groep West-europese CP-en.

Afsluitend zou men kunnen stellen dat de PCF met de aanvaarding van de democratische vrijheden en spelregels verder lijkt te zijn gevorderd dan met de ontwikkeling van haar autonome opstelling en dat zij op beide gebieden koplopers als de Italiaanse CP op afstand volgt.

*
* *

JOEGOSLAVISCH TERRORISME

I. Inleiding

Op 7 februari 1976 werd te Frankfort de Joegoslavische vice-consul ZDOVC voor zijn huis neergeschoten. De Westduitse autoriteiten vermoeden dat deze moord gepleegd werd door twee Kroatische extremisten (zgn. "Ustashi"). Aangenomen mag worden dat deze terroristische aanslag een van de meest recente wapenfeiten is in de bittere en veelal ook bloedige strijd tussen de Joegoslavische geheime dienst (UDBA) en de Joegoslavische rechts-extremistische emigranten groeperingen. Een strijd die gekenmerkt wordt door talrijke gewelddadigheden door beide partijen over de hele wereld gepleegd.

Vooraf in het licht van de te verwachten politieke ontwikkelingen in Joegoslavië (zie daarvoor het vorige maandoverzicht), lijkt een nadere beschouwing van het Joegoslavische politieke terrorisme opportuun.

II. De geschiedenis

Het Joegoslavisch terrorisme vindt haar oorsprong in de sterk nationalistische gevoelens van de verschillende ethnische groeperingen die in de Joegoslavische bevolking vertegenwoordigd zijn. De belangrijkste zijn de Kroaten en de Serven, zoals uit de volgende korte terugblik in de geschiedenis van Joegoslavië duidelijk moge worden.

De Kroaten hebben door de eeuwen heen gestreefd naar een onafhankelijke Kroatische staat. Reeds in de vroege middeleeuwen bestond er een groot Kroatisch Koninkrijk. Hoewel dit rijk in verval raakte en uiteindelijk ophield als onafhankelijke staat te bestaan is het sterke Kroatische nationalisme nooit verdwenen.

In 1918 ontstond het Joegoslavisch Koninkrijk uit een samenvoeging van het Koninkrijk Servië en brokstukken van het Oostenrijks-Hongaarse Rijk (w.o. Kroatië). Er waren al direct problemen tussen de dominerende Serven (orthodox-oosters georiënteerd) en de Kroaten (katholiek en op het Westen gericht). De Kroaten voelden zich gefrustreerd in hun nationale identiteit en het streven naar een onafhankelijk Kroatië werd door de Kroaat Dr. PAVELIC in 1925 vorm gegeven door de oprichting van een Kroatische terroristische groepering

de zgn. "Ustashi-beweging". ("Ustashi" betekent "opstandelingen".) Met behulp van deze strijdbare groepering wilde deze Kroatische oppositieleider zijn streven naar onafhankelijkheid kracht bijzetten.

PAVELIC's pogingen, die met geweld gepaard gingen, mislukten en hij moest naar het buitenland vluchten. Dit betekende echter niet het einde van de Ustashi-beweging: in 1934 werd Koning Alexander van Joegoslavië te Marseille door Ustashi vermoord, hetgeen tot gevolg had dat de koningsgezinde Serven een bloedbad onder het Kroatische bevolkingsdeel in Joegoslavië aanrichtten. In 1941 kreeg PAVELIC echter de kans om terug te slaan omdat HITLER hem toestond een zelfstandige Kroatische staat te stichten. Met de steun van de Duitsers oefende PAVELIC een waar schrikbewind uit en liquideerde meer dan 1 miljoen tegenstanders (vnl. Serven). De val van het Derde Rijk betekende uiteraard ook het einde van PAVELIC's onafhankelijk Kroatië.

Toen TITO in 1945 de macht greep, vluchtte PAVELIC met duizenden Kroatische volgelingen, die zich over de hele wereld verspreidden.

Tevens vluchtte een groot aantal monarchistische Servische partisanen (zgn. "Chetniks") die eveneens vreesden door TITO's communisten vervolgd te worden. De Serven die met de Duitsers gecollaboreerd hadden, verlieten uiteraard eveneens het land.

III. Joegoslavische emigratie en haar organisaties

In het kader van een overzicht betreffende het Joegoslavische terrorisme komt in feite alleen de Kroatische emigratie in aanmerking voor nadere beschouwing.

De Servische emigratie heeft, hoewel zij in diverse landen (m.n. de BRD) goed georganiseerd is, voorzover bekend geen terroristische activiteiten ontwikkeld. De Serven in het buitenland blijven uiteraard wel sterk gekant tegen het TITO-regiem: zij dromen nog steeds van de vorming van een Servisch Koninkrijk.

In totaal zijn er in de wereld circa 700.000 uitgeweken Kroaten, daarnaast telt Europa nog circa 700.000 Joegoslavische gastarbeiders (merendeels Kroaten). Het merendeel van deze Kroaten

verblijft in de BRD, waar dan ook een groot aantal Ustashi-organisaties gevestigd is. (Zie bijlage I.)

Deze verscheidenheid is typerend voor de Ustashi-beweging: de groeperingen zijn weinig eensgezind en van enige samenwerking is nauwelijks sprake, eerder manifesteert zich een onderlinge rivaliteit.

De grootste en belangrijkste Kroatische organisatie is de "Kroatische Bevrijdings Beweging" (HOP). Haar hoofdkwartier bevindt zich in Buenos Aires, maar zij heeft vertakkingen over de hele wereld m.n. in de BRD.

Drie, o.m. in de BRD opererende Ustashi-organisaties worden verantwoordelijk geacht voor de meeste Joegoslavische terreurdaden die in de laatste decennia de wereld opschrikten:

1. Geheime Revolutionaire Ustashi-beweging (behorend tot de HOP);
2. Kroatische Revolutionaire Broederschap (HRB);
3. Kroatische Nationale Weerstand (HNO).

De HRB is hiervan de meest beruchte.

Volgens de Joegoslavische autoriteiten in Belgrado zijn er thans in de hele wereld circa 60 goed getrainde Kroatische terroristen. In hoeverre dit aantal juist is is niet bekend, doch vermoed wordt dat de Joegoslavische autoriteiten dit getal opzettelijk laag gehouden hebben om de betekenis van de oppositie te kleineren. Wel mag aangenomen worden dat het merendeel van de Ustashi-activisten zich in Europa ophoudt.

IV. Terreur: aanslagen en wapenfeiten

Het Joegoslavisch terrorisme moet men zien als een uitvloeisel van een onderlinge strijd die zich in principe niet tegen derden richt, maar omdat deze strijd bijna altijd op het grondgebied van andere landen wordt gestreden, heeft dit terrorisme toch een sterk internationaal karakter. De Ustashi bestrijden het TITO-regiem voornamelijk door het plegen van aanslagen op Joegoslavische vertegenwoordigingen en vestigingen in het buitenland. Een enkele maal werd in Joegoslavië zelf een actie uitgevoerd.

De vele terreurdaden van Kroatische zijde worden door de Joegoslavische geheime dienst (UDBA) met gelijke munt betaald.

Kon men reeds spreken van een bloedige Joegoslavische geschiedenis, de huidige strijd tussen de UDBA en de Ustashi kenmerkt zich eveneens door haar bittere en niets ontziende karakter. Terreur wordt beantwoord met terreur.

De in bijlage II gegeven, overigens in het geheel niet volledige, opsomming van Joegoslavische terreurdaden moge dit illustreren.

V. De situatie in Nederland

In Nederland verblijven circa 10.000 Joegoslaven (ca 8.000 gastarbeiders en ca 2.000 emigranten). Het merendeel van de emigranten woont in Limburg alwaar twee Joegoslavische verenigingen t.w.: "St. Barbara" en "Edinost" bestaan. "St. Barbara" werd reeds voor de oorlog door katholieke Joegoslavische mijnwerkers opgericht, "Edinost" ontstond na de oorlog en is "pro-Belgrado" georiënteerd. Van beide verenigingen gaat weinig of geen activiteit uit. Daarnaast bestaat er een culturele vereniging Nederland-Joegoslavië van Nederlanders - meestal gehuwd met Joegoslaven - die zich tot de Joegoslavische cultuur aangetrokken voelen. Deze vereniging houdt zich niet met politiek bezig.

De Joegoslavische inlichtingen-officieren geaccrediteerd op de Joegoslavische ambassade te Den Haag zijn bijzonder bevreesd voor mogelijke terroristische Ustashi-activiteiten en een belangrijk deel van hun werkzaamheden bestaat uit het controleren van de h.t.l. verblijvende landgenoten. Zij worden hierbij terzijde gestaan door de voormannen van de gastarbeiders.

Er zijn voorzover bekend geen georganiseerde Ustashi kernen in Nederland.

Tot dusver heeft het Joegoslavisch politiek terrorisme Nederland nog niet als strijdperk verkozen. De bekende Joegoslaaf "Karate Bob", die op 25-12-1973 te Amsterdam drie landgenoten doodschoot, beweert wel dat de slachtoffers UDBA-agenten waren, maar zekerheid hieromtrent kon niet verkregen worden en vooralsnog wordt aangenomen dat het eerder om een beslechting van persoonlijke vetes in de criminele sfeer ging.

Conclusie

Het naderend einde van de TITO-periode en de daarmee samenhangende onzekere politieke situatie in Joegoslavië (zie vorig M.O.) zullen ongetwijfeld het gedrag van beide strijdende partijen beïnvloeden. Immers: de Ustashi zullen moed putten uit de vele onzekerheden in Belgrado, terwijl het huidige Joegoslavische regiem zich juist nu sterk zal willen maken voor de moeilijke tijd na het vertrek van TITO. Het is derhalve niet ondenkbaar dat een verharding van de strijd voor de deur staat en dat dit zal resulteren in een escalatie van aanslagen gepleegd door beide partijen. Hierbij komt dat er door de slechte economische situatie in West-Europa onrust ontstaat onder de Joegoslavische gastarbeiders, die vrezen hun werk te verliezen. En het is geen nieuws dat een sfeer van sociale onrust politieke extremisten extra kansen biedt.

Zoals eerder opgemerkt, werd Nederland tot op heden niet direct geconfronteerd met het Joegoslavisch politieke terrorisme, maar gezien:

- het feit dat er in Nederland diverse officiële Joegoslavische vertegenwoordigingen en vestigingen zijn,
- het feit dat er ca 10.000 Joegoslaven h.t.l. verblijven,
- het internationale karakter van dit terrorisme en
- het grote aantal Kroatische organisaties in ons naaste buurland de BRD,

kan men de mogelijkheid van Joegoslavische terreuracties op Nederlands grondgebied niet geheel uitsluiten.

*

* *

BIJLAGE I

Ustashi organisaties in de BRD

1. Kroatische Bevrijdingsbeweging (HOP).
2. Centrale Raad van Kroatische Verenigingen in Europa.
3. Verenigde Kroaten in Duitsland (Staan in contact met de HOP, HEFER's organisatie).
4. Kroatisch Arbeidersverbond in Duitsland (HOP).
5. Kroatische Revolutionaire Broederschap.
6. Geheime Revolutionaire Ustashi-beweging.
7. Verbond van Kroatische Oorlogsslachtoffers (geen activiteit).
8. Kroatische Nationale Weerstand (aanhangers van de vermoorde LUBURIC).
9. Stuttgarter Beweging van Verenigde Kroaten.
10. Kroatisch Nationaal Comité voor Europa (Organisatie van JELIC).
11. Kroatisch Democratisch Comité.
12. Kroatische Sociale Dienst (sociaal-culturele activiteit).
13. Kroatische Weldadigheids- en Opvoedingsvereniging (idem).
14. Kroatische Boerenpartij (wil een Kroatische democratische boerenpartij).
15. Vereniging van Kroatische Muzelmannen (wil een vrij Kroatië met Bomië en Herzegowina).
16. Vereniging van vrij Kroatische Arbeiders.
17. Kroatisch Centraal Comité (geen activiteit).
18. Kroatische Beweging voor een verenigd Europa (geen activiteit).
19. Kroatische Katholieke en Mohammedaanse Gemeenschap (geen activiteit).
20. Caritas Croata (kerkelijk charitatief).
21. Kroatische Academische Club STEPINAC (Christelijk-sociaal).
22. Kroatisch Studentenverbond in Duitsland.
23. Duits-Kroatische Vriendenkring (geen activiteit).
24. Bond van Kroatische Communisten in het Buitenland (een organisatie die zich wel communistisch noemt maar waarvan de doelstellingen allerminst congruent zijn aan die van de Joegoslavische CP).

- 21-10-1970: Aanslag op het Joegoslavische consulaat in Melbourne, Australië.
Alleen materiële schade.
- 15-02-1971: Bezetting van het Joegoslavische consulaat in Göteborg (Zweden). De twee bezetters (de Joegoslaven MIKULIC en VUJICEVIC) eisten de vrijlating van de in Belgrado ter dood veroordeelde HRKAC.
HRKAC plaatste op 20-10-1970 een bom in een bioscoop in Belgrado, waarbij 1 persoon gedood werd en vele anderen gewond werden.
De bezetters werden gearresteerd.
- 19-02-1971: Bomexplosie in het gebouw van de Joegoslavische emigranten-club in Göteborg (Zweden).
- 13-04-1971: De Joegoslavische Ambassadeur in Stockholm door twee Ustashi vermoord.
- 1972: Kaping SAS-vliegtuig in Spanje door Kroaten.
Doel: bevrijding van de twee daders van de moord op de Joegoslavische Ambassadeur in Stockholm.
- 25-05-1975: Bomontploffing voor de ingang van het Joegoslavisch reisbureau in Melbourne (Australië).
Geen doden en gewonden.
- 25-05-1975: Het lijk van de Kroatische emigrant M. JOZIC werd in de buurt van Keulen uit de Rijn gehaald. Handen en voeten waren met draad samengebonden.
- 06-06-1975: De Exile-Kroaat I. VUCIC werd in Stuttgart op weg naar zijn werk door pistoolschoten zwaar gewond. Hij overleed 5 dagen later.
VUCIC had in 1962 aan de overval op de Joegoslavische handelsmissie deelgenomen.
- 07-02-1976: De Joegoslavische consul E. ZDOVC werd voor zijn huis in Frankfurt doodgeschoten.
In voorgaande weken ontploften bommen bij Joegoslavische instellingen in Stuttgart en Dortmund.

BIJLAGE IIAanslagen en wapenfeiten

- 29-11-1962: Aanslag op de Joegoslavische Handelsmissie in Mehlem (BRD) door een "Ustashi"-groep.
- 08-06-1965: De Joegoslavische consul in München A. KLARIC werd in de buurt van Meersburg door een Kroatische emigrant neergeschoten. Hij overleefde de aanslag.
- 08-05-1966: Bomaanslag op een bijeenkomst van Kroatische Emigranten in Bleiburg/Oostenrijk. De bom zou geplaatst zijn door leden van de UDBA.
- 30-08-1966: De Joegoslavische ambtenaar van het Joegoslavische consulaat te München S. MILOVANOVIC werd door de Kroatische gastarbeider F. GORETA doodgeschoten.
- 31-12-1966: Bomaanslag op het Joegoslavisch consulaat in Sydney (Australië).
Geen doden en gewonden.
- 29-01-1967: Bomaanslagen op de Joegoslavische Ambassades en consulaten in Washington, New York, Chicago, San Francisco en Ottawa en Toronto.
De bomaanslagen vonden op praktisch hetzelfde tijdstip plaats.
Geen doden en gewonden.
- 23-07-1968: De Joegoslaaf JELIC werd in Belgrado ter dood veroordeeld wegens een bomaanslag op het spoorwegstation aldaar.
- 27-10-1968: Drie exile-Kroaten werden vermoord in het gebouw van de "Ustashi"-beweging, "de federatie van Verenigde Kroaten" in München.
Het waren de leidinggevende figuren van deze beweging.
- 21-04-1969: De ex-officier van het Joegoslavische leger LUBURIC werd in Cartagente in Spanje in opdracht van de UDBA vermoord.
Hij was uitgever en vervaardigde o.a. anti-TITO pamfletten, die in Joegoslavië verspreid werden.
- 08-05-1970: Bomaanslag op de Joegoslavische Ambassade in Brussel.
Weinig schade.
- 01-08-1970: Wederom een bomaanslag op de Joegoslavische Ambassade in Brussel.
Er ontstond een klein brandje.
- 10-09-1970: Aanslag op het leven van dr. Branko JELIC in West-Berlijn. Dr. JELIC, destijds leider van een Ustashi-beweging die met de Russen in zee wilde, overleefde de aanslag.